

KRYTERIA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

Przechodząc do rozważań istotnego problemu, jakim są kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego, pragnę na wstępie ogłosić pięć hipotez, które w moim przekonaniu pozwolą łatwiej zrozumieć sytuację międzynarodową XXI wieku.

Po pierwsze – obecnie, tj. w XXI wieku, nie ma państwa na kuli ziemskiej, które jest bezpieczne wobec zagrożenia ze strony natury lub człowieka. Dowodów na to jest wiele, a ich liczba wcale nie maleje.

Po drugie – jeśli na progu trzeciego tysiąclecia radykalnie malało niebezpieczeństwo wybuchu wojny globalnej z użyciem broni jądrowej, to wcale nie oznacza, że zwiększył się stopień bezpieczeństwa narodowego, regionalnego lub globalnego pomimo usilnych starań wszystkich organizacji międzynarodowych z ONZ włącznie.

Po trzecie – aby zrozumieć politykę bezpieczeństwa międzynarodowego, należy przede wszystkim zrozumieć znaczenie nośników energii, czyli złóż strategicznych, głównie ropy i gazu, które mają wręcz bezpośredni wpływ na makroekonomię, a ta z kolei na politykę. Przykładem takiego twierdzenia mogą być ostatnie wojny: w Czeczenii, na Bałkanach, dwie wojny w Iraku i ostatnio w Gruzji.

Po czwarte – dzisiaj, w XXI wieku największą wartością ludzkości na kuli ziemskiej jest bezpieczeństwo, które w swojej istocie daje stabilizację, rozwój i szczęście. Na potwierdzenie tego przytoczę wypowiedź Henry Kissingera, doradcy prezydenta Stanów Zjednoczonych w londyńskim Międzynarodowym Instytucie Studiów Strategicznych, która brzmi: **bezpieczeństwo jest fundamentem wszystkiego co czynimy**. Postawmy zatem pytanie: czy człowiek jest na tym fundamencie absolutnie bezpieczny? Odpowiedź może być tylko jedna, **nie!**

Po piąte – w wielu opracowaniach naukowych i wypowiedziach oraz monografiach można spotkać stwierdzenie, że po 11 września 2001 roku zmienił się świat. Osobiście uważam, że świat się nie zmienił - zmieniła się percepcja świata. Problemy są te same. Natomiast jest inne ich rozumienie i postrzeganie, dlatego zmieniły się priorytety, czyli hierarchia ważności spraw.

Przechodząc do merytorycznej, zasadniczej części mojego wystąpienia, chcę podać definicję **kryterium**. Według słownika języka polskiego z 1994 r. - pochodzi od słowa greckiego (kriterion) jako miernik służący za podstawę oceny. Są różne znaczenia terminu (leksykalny, filozoficzny, logiczny). Do określenia cech i dokonania podziału kryteriów bezpieczeństwa międzynarodowego posłużyłem się **oceną logiczną**.

Na tej podstawie i znajomości literatury przedmiotu starałem się, w miarę obiektywnie, spojrzeć na problem bezpieczeństwa międzynarodowego w nowej sytuacji, tj. na progu XXI wieku i wygenerować osiem kryteriów, które postaram się Państwu zaprezentować. A oto one:

SIŁA – KRYTERIUM PODSTAWOWE

Nic nowego, **siła** występowała i występuje w bezpieczeństwie międzynarodowym z następującymi czynnikami: geograficznym, ekonomicznym, polityczno – militarnym, moralnym, jakością przywództwa, efektywnością rządów i wiarygodnością. Problem pojawia się wtedy, kiedy **siłę** zaczynamy rozpatrywać dokładnie i wszechstronnie, używać do realizacji celów politycznych i wykorzystywać w sytuacjach kryzysowych.

Jak każde działanie ma swoje strony pozytywne i negatywne, tak i w przypadku podjętych działań na rzecz bezpieczeństwa jednego państwa, poprzez wzrost siły, może spowodować poczucie braku bezpieczeństwa w państwach sąsiednich i nie tylko. W tym sensie mechanizm bezpieczeństwa zaczyna się napędzać samoistnie, prowadząc samoczynnie do braku bezpieczeństwa. Tu dochodzimy do istoty zjawiska, a mianowicie do braku możliwości racjonalnego pomiaru siły i jej porównania. Dlatego występują różnice zdań co do jej rozkładu i może być jedną z głównych przyczyn wojny.

Siła z jej uwarunkowaniami powinna być tak skomponowana aby mogła utrzymywać bezpieczeństwo międzynarodowe i elastycznie reagować na przejawy jego naruszenia. Ta zasada powinna dotyczyć zarówno każdego z państw, jak i organizacji międzynarodowych. Patrząc na otaczającą nas rzeczywistość, widzimy, że nie tylko NATO, ale i społeczność międzynarodowa stoi w obliczu nowego zagrożenia, czy też wroga bez określonego charakteru lub tożsamości, a tym samym trudno ustalić jego prawdziwą naturę, dokładne położenie i zamiary. Zjawiskiem powszechnym stał się fakt utraty przez państwa monopolu na użycie siły. W dobie obecnej, taki czynnik jak położenie geograficzne nie stanowi przeszkody w zadawaniu ciosów wybranemu państwu, czy przyjętym wartościom, dobitnie potwierdza to tragiczny w historii dzień 11 września 2001 roku.

WIELKOŚĆ PRZESTRZENI

Najpierw należałoby odpowiedzieć na pytanie, czy w ogóle przestrzeń może być uznana jako kryterium bezpieczeństwa międzynarodowego. A jeśli tak, to czym ona jest z punktu widzenia bezpieczeństwa w różnym wymiarze, tj. geopolitycznym, ekonomicznym, militarnym, geograficznym a może i kosmicznym? Czy to oznacza, że im większa przestrzeń, tym większe bezpieczeństwo?

Na początek należałoby przybliżyć ogólną wiedzę o przestrzeni, a następnie próbować umieścić ją w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego. Otóż sam termin **przestrzeń**, według Małego słownika języka polskiego z 1993 r. jest to **nieskończony obszar trójwymiarowy**. Jeśli przyjąć tę definicję za miarodajną, to możemy przestrzeń podzielić na przestrzeń **okołoziemską, księżycową i kosmiczną**. Przestrzeń okołoziemską, a w tym sama Ziemia, stanowi centrum systemu odniesienia, ma określone kierunki świata. Natomiast przestrzeń kosmiczna nie ma ani północy, ani południa, wschodu i zachodu do określenia położenia lub kierunków. Sama odległość w przestrzeni kosmicznej jest funkcją czasu.

W dalszej części rozważań przestrzeń dzielić na przestrzeń **lądową, wodną, powietrzną i kosmiczną**. Uważam, iż taki podział jest adekwatny do oceny bezpieczeństwa

międzynarodowego na różnych poziomach w XXI wieku. Na kontynentach i wyspach znajduje się coraz więcej suwerennych państw o różnych ustrojach polityczno-społecznych, o różnych potencjałach ekonomicznych, energetycznych i militarnych. Jeśli po zakończeniu II wojny światowej / 1945 / było 50 państw suwerennych, to już w roku 1994 było 192. Proces politycznej dezintegracji, będący następstwem rozpadu wielonarodowych państw i dekolonizacji trwa nadal.

Przestrzeń lądowa i nie tylko nabierają coraz większego znaczenia w kształtowaniu polityki i strategii bezpieczeństwa międzynarodowego. Zaczyna się zmieniać mapa polityczna świata. Procesy globalnego bezpieczeństwa wchodzi w nową dynamiczną fazę XXI wieku, w fazę nowych zagrożeń o charakterze światowym. Integracja państw stała się priorytetem w stosunkach międzynarodowych. Unia Europejska skupia 27 państw, Sojusz NATO – 26 i to jeszcze nie koniec. Integracja trwa, jest procesem o charakterze ciągłym z pewnymi tylko przerwami. Kandydatami do NATO już są takie kraje jak: Chorwacja, Albania, Macedonia, a może w następnej kolejności Ukraina i Gruzja.

Wielką rolę w systemie bezpieczeństwa odgrywa przestrzeń **wodna**. Na ogólną powierzchnię kuli ziemskiej wynoszącą 510 066 tys. km², lądy stanowią tylko 29,2%, to znaczy, że przestrzeń wodna zajmuje aż 361067 tys. km². Jest to przestrzeń o niebagatelnym znaczeniu politycznym, ekonomicznym, militarnym i ekologicznym. Nie należy pomijać również faktu, że obecnie droga wodna jest nadal najważniejszym szlakiem transportowym. Transportuje się 70% masy towarowej w skali światowej, w tym aż 2/3 światowego wydobycia ropy naftowej. Morza i oceany, jako źródło bogactw naturalnych i najtańszy transport stają się obszarem konfliktów o różnym nasileniu.

Przestrzeń powietrzna – to przestrzeń trójwymiarowa, rozciągająca się nad przestrzenią lądową i wodną (morską i oceaniczną). Jej znaczenie nie maleje, albowiem statki powietrzne różnego przeznaczenia zarówno cywilne, jak i wojskowe zwiększają prędkość, wysokość i zasięg. A to oznacza, że pokonanie odległości międzykontynentalnych, w krótkim czasie już dzisiaj nie nastęrcza trudności. Natomiast, w sytuacjach konfliktu zbrojnego przestrzeń powietrzna staje się areną działań wojennych.

Przestrzeń kosmiczna w drugiej połowie XX wieku, w okresie wyścigu zbrojeń, była przestrzenią szczególnych zainteresowań wielkich mocarstw USA i ZSSR. Wyścig opanowania przestrzeni kosmicznej trwa do dziś, z tym, że jego dynamika z każdym rokiem przybiera na sile bez względu wielkość kosztów. Co dzień przestrzeń kosmiczną pokonują statki różnego przeznaczenia, a statki z człowiekiem na pokładzie stają się czymś tak powszechnym i normalnym, podobnie jak loty załogowych samolotów w przestrzeni powietrznej.

Obecnie, w różnych materiałach naukowych i popularno-naukowych, możemy spotkać stwierdzenie, a moje przekonanie jest podobne, **kto panuje w kosmosie, ten panuje na Ziemi**. A to oznacza, że przestrzeń kosmiczna stopniowo przejmuje niektóre, dotychczasowe funkcje przestrzeni powietrznej. Obecnie już nikogo nie dziwi stawiana hipoteza mówiąca o tym, że państwo, które będzie miało możliwość nieograniczonego użycia środków satelitarnych, osiągnie przewagę nad każdym, kto takiej możliwości mieć nie będzie. Stąd dysponowanie

odpowiednią ilością środków militarnych w przestrzeni kosmicznej może świadczyć o zasadniczym atucie strategii wojskowej w XXI wieku.

Na zakończenie omawiania tego kryterium stwierdzam, iż wszystkie cztery przestrzenie, tj. lądowa, wodna, powietrzna i kosmiczna mają kolosalne znaczenie w kształtowaniu bezpieczeństwa międzynarodowego, lecz najważniejszą nich rolę odgrywa i odgrywać **będzie przestrzeń kosmiczna**. Pozostaje tylko pytanie, jak długo ?

WIARYGODNOŚĆ

Nie można przejść do analizy problemu wiarygodności bez określenia samego terminu. Najczęściej możemy spotkać to samo pojęcie ale odnoszące się do jednego państwa, najwyżej do kilku państw ale nie do bezpieczeństwa globalnego. W opracowaniach autorzy w tym przedmiocie stosują teorię stosunków międzynarodowych, a nawet założenia teoretyczne polityki zagranicznej. Nawet jeśli posługują się koncepcją systemu światowego, to i tak da się zauważyć eksponowanie roli państwa jako instytucjonalnej odpowiedzi na system światowy. Czy rzeczywiście tak jest ? Uważam, że ten problem jest bardziej złożony, albowiem w dobie globalizacji i integracji coraz większego znaczenia przybiera wiarygodność międzynarodowa.

Z definicji, podanej w słowniku języka polskiego można wnioskować, iż wiarygodność może z powodzeniem mieć zastosowanie w ocenie bezpieczeństwa międzynarodowego, bowiem mamy tu do czynienia z zaufaniem, rzetelnością, dotrzymywaniem zobowiązań, uczciwością i solidnością oraz sumiennością. Szczególnie dziś ważnego znaczenia nabierają w stosunkach międzynarodowych takie cechy jak : rzetelność, uczciwość, sumiennosc i solidność.

Wiarygodność należy traktować jako wartość międzynarodową, a tym bardziej w aspekcie bezpieczeństwa międzynarodowego. Rozróżniamy takie pojęcia jak : wartość **egzystencjalną**, **koegzystencjalną** i **uniwersalną**. Szczególne znaczenie, dla każdego uczestnika systemu bezpieczeństwa, ma wartość **egzystencjalna**, zwłaszcza w XXI wieku, kiedy zakres globalizacji i integracji przybiera na sile.

DOSTĘP DO NAJNOWSZYCH TECHNOLOGII

Rozpatrując kryterium dostępu do najnowszych technologii w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego, należy w moim przekonaniu określić, co zaliczamy do technologii najnowszych z punktu widzenia bezpieczeństwa i jak traktować sam dostęp. Czy wszystkie państwa powinny mieć dostęp, czy tylko te, które decydują o bezpieczeństwie globalnym ? Już dziś nie jest istotne gdzie opracowano nowe technologie, lecz gdzie i kiedy oraz przez kogo została lub zostanie zastosowana i w jakim celu z punktu widzenia bezpieczeństwa międzynarodowego.

Aktualnie, wszystkie kraje uprzemysłowione mają dostęp do tej samej lub bardzo zbliżonej technologii w różnych sektorach, tj. w przemyśle, w usługach, w medycynie i przemyśle zbrojeniowym.

Państwa, które opracowały nową technologię i uzyskały honoraria za prawo autorskie, w krótkim czasie tracą przewagę **komparatywną**. Natomiast, szybkość zastosowania nowej

technologii w praktyce, w różnych sektorach, zależy od wielu czynników, m.in. od potrzeb na danym etapie rozwoju (one są matką wynalazków), zainteresowania konsumentów i woli społeczeństw do zastosowania nowej technologii celem kształtowania postaw i zachowań.

Co do zmian w technologii i ich wpływ na bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe, wielu aktorów wyraziło pogląd w sprawie bliższej i dalszej perspektywy w obszarze globalnym i regionalnym. Każdy z nich uzasadniał swoje racje. Trudno dziś jednoznacznie określić, które poglądy mogą stanowić podstawę do dalszych badań.

Tempo zmian technologicznych jest dzisiaj bardzo duże i wykazuje tendencje jeszcze większego przyspieszenia. To sprawia między innymi, a może przede wszystkim, że świat zaczyna się „kurczyć”. Zjawisku temu sprzyja głównie nowa technologia w transporcie, informatyce, robotyzacji, miniaturyzacji i biotechnologii. Tak gwałtowny rozwój technologii jest świadectwem tego, że już obecnie coraz aktywniej korzystamy ze wszystkich sfer życia i wymiaru świata (przestrzeni ziemskiej i kosmicznej).

Pragnę podkreślić, iż nowe technologie niosą nowe możliwości rozwoju państw, regionów, kontynentów, świata, co niewątpliwie przekłada się na bezpieczeństwo międzynarodowe. Ale w tym wszystkim istnieje konkurencja jawna i ukryta, która ma swoje znamiona pozytywne i katastrofalne, w zależności od wielu czynników i okoliczności. W scenariuszu pozytywnym, poprawa jakości rządzenia w poszczególnych krajach świata powinna spowodować lepsze jego funkcjonowanie jako całości, co może się okazać gwarantem bezpieczeństwa.

W podsumowaniu tego problemu muszę wyróżnić wielką rolę nowych technologii w kształtowaniu bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego a progu XXI wieku. To nowe technologie powodują wzrost gospodarczy i bezpieczeństwo we wszystkich obszarach.

PORZĄDEK (ŁAD) MIĘDZYNARODOWY

Porządek międzynarodowy na przestrzeni wieków był i nadal jest przedmiotem bardzo złożonym. Porządek (ład), ze względu na swój charakter, nie poddaje się prostym, klarownym i ostatecznym interpretacjom. Same relacje w stosunkach międzynarodowych są rozpatrywane przez wielu politologów a także współczesnych aktorów porządku światowego na progu trzeciego tysiąclecia w różnych aspektach. Natomiast mało kto z nich uznaje porządek międzynarodowy za kryterium bezpieczeństwa międzynarodowego. A przecież w dobie globalizacji i integracji, kryterium porządku międzynarodowego ma swoje niepodważalne znaczenie w polityce bezpieczeństwa międzynarodowego, nie tylko zresztą w aspekcie politycznym, ekonomicznym czy militarnym.

Kryterium porządku międzynarodowego nie jest jednorodnym faktem czy stanem rzeczy, ani też nie jest jedno znaczeniowym celem lub zadaniem wspólnot ludzkich. Jest natomiast zjawiskiem społecznym, politycznym, prawnym, militarnym, kulturowym, ekologicznym i jeszcze innym.

Odpowiednio do wielorodzajowości i złożoności bezpieczeństwa międzynarodowego jako określonego faktu czy stanu rzeczywistości społecznej i podmiotowej ujawnia się także różnorodność i złożoność bezpieczeństwa jako swoistej wartości, wyjątkowo niejednorodnej i

wieloznacznej. Z jednej strony jest to określona wartość społeczna, cywilizacyjna, polityczna, ekonomiczna, kulturowa i inna – z drugiej zaś strony – jest to trudna do przecenienia wartość **egzystencjalna**.

Odnoszę takie wrażenie, że kryterium porządku międzynarodowego staje się zjawiskiem obiektywnym w ocenie bezpieczeństwa globalnego i regionalnego, a jego merytoryczna treść znajdzie sobie należne miejsce w literaturze przedmiotu o bezpieczeństwie międzynarodowym i nie tylko, a także w salach wykładowych studentów.

STOPIEŃ BEZPIECZEŃSTWA KOOPERATYWNEGO

W różnych opracowaniach możemy spotkać takie nazewnictwo jak: bezpieczeństwo wspólne, wszechstronne, defensywne, zbiorowe, a także **kooperatywne**. Sama idea bezpieczeństwa zbiorowego przeciwstawia się logice równowagi sił, odrzuca sojusze i zobowiązuje wszystkich uczestników do przeciwstawienia się atakowi na któregokolwiek z członków systemu bezpieczeństwa. Główną zaletą bezpieczeństwa kooperatywnego jest to, że potencjalna siła jest znacznie większa, a przez to można skuteczniej zniechęcić agresora do naruszenia status quo.

Głównym celem bezpieczeństwa kooperatywnego jest zdecydowane odpowiadanie na wszelkie zagrożenia regionalne i globalne, zapobieganie konfliktom na drodze dyplomatycznej i interwencji militarnej, likwidowanie konfliktów o ile wybuchają bez względu na ich wymiar, niesienie pomocy środkami kooperatywnymi tam, gdzie lokalne społeczności potrzebują wsparcia.

Bezpieczeństwo międzynarodowe jest wartością mieszczącą się w splocie interesów egzystencjalnych, gdyż dotyczą one przetrwania i jednocześnie rozwoju, niezależnie od tego, czy przyjęty model teoretyczny jest osadzony w nurcie realistycznych czynników, czy w globalnej współzależności, inaczej kooperatywnej. W przypadku polityki i interesów państw oraz społeczności międzynarodowej, kryteria jako instrument oceny zawsze będą obciążone wyznacznikami subiektywizmu. Należy liczyć się z tym, że nawet najlepszy model bezpieczeństwa może się okazać, w danej sytuacji nieskuteczny. Jest dzisiaj zrozumiałe, że bezpieczeństwo tworzone na strukturze narodowej, a nie na kooperatywnej jest mało wiarygodne, choć każde państwo powinno mieć swoją politykę i strategię bezpieczeństwa w systemie międzynarodowym. W porównaniu z jakością środowiska międzynarodowego, jego strukturą i dynamiką zmian, obecny świat wymaga innego spojrzenia na system bezpieczeństwa i na reguły postępowania **kooperatywnego**.

Otwierając się i wychodząc do środowiska międzynarodowego z różnymi problemami materialnymi i duchowymi, wszystkie państwa czerpią impulsy rozwojowe z zewnątrz, wzbogacając swoje życie wewnętrzne, a tym samym kształtują związki z innymi państwami dla bezpieczeństwa.

SKUTECZNOŚĆ WALKI Z TERRORYZMEM

Wszystkie zaistniałe wydarzenia, które miały miejsce w końcu XX wieku i w początkach XXI, na różnych kontynentach dają podstawę do wysunięcia twierdzenia, iż największym zagrożeniem w skali globalnej jest **terroryzm**. Stanowi on dzisiaj zagrożenie

zarówno krajom różnej wielkości, jak i społeczeństwom. Choć zjawisko terroryzmu jest tak samo stare jak ludzkość, to w odróżnieniu od przeszłości, współczesny terroryzm ma inny zasięg działania, inne metody działania, inne środki działania a poprzez umiędzynarodowienie zagrażają bezpieczeństwu w skali światowej. Stąd od 2001 roku terroryzm przyjął nazwę **terroryzmu światowego**.

Chcąc zdefiniować, ze względu na charakter zjawiska i skalę działania, musimy mieć na uwadze fakt, że w dotychczasowych opracowaniach możemy spotkać wielką liczbę definicji tego groźnego zjawiska. Niektórzy twierdzą, że ich jest ponad 100, choć osobiście aż tyle nie spotkałem. Niektóre zasługują na uwagę i dlatego przytoczę dwie, które oddają sens zjawiska i odpowiadają czasowi jego występowania

Pierwsza z nich to definicja sformułowana przez FBI - **terroryzm to bezprawne /nielegalne/ użycie siły przeciwko osobom lub własności z zamiarem wymuszenia jakiegoś działania lub zastraszenie rządu, ludności cywilnej lub jakiegokolwiek jej części dla osiągnięcia celów politycznych lub społecznych**.

Druga definicja zasługująca na uwagę, to definicja podana w Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, wydanego przez AON w 2002 roku - **terroryzm to forma przemocy polegająca na przemyślanej akcji wymuszenia bądź zastraszenia rządów lub określonych grup społecznych w celach politycznych, ekonomicznych i innych**.

Nie trudno zauważyć zbieżność tych dwóch definicji co do celu działania, obiektu ataku i metod działania. Mając w pamięci treść tych dwóch, krótkich definicji, mogę przejść do dalszych rozważań zagadnień dotyczących terroryzmu.

Coraz częściej piszemy i mówimy już nie o terroryzmie lokalnym czy regionalnym, a o terroryzmie międzynarodowym lub światowym. Terroryzm międzynarodowy jest metodą działania, która dla osiągnięcia maksymalnej skuteczności posługuje się przemocą lub groźbą jej użycia. Służy osiąganiu celów politycznych, a jej konstrukcja opiera się na dalekosiężnych skutkach psychologicznych. Społeczność międzynarodowa stanęła obecnie przed bardzo trudnym zadaniem - doprowadzenia do sytuacji, w której terroryzm jako metoda osiągania celów stanie się nie- skuteczny lub nieopłacalny.

Nie trudno zauważyć, iż dotychczasowe uderzenia były kierowane nie przeciwko centrum systemu międzynarodowego, lecz na jego elementy o szczególnym znaczeniu politycznym lub ekonomicznym.

Działalność terrorystyczna może mieć różną motywację do podejmowania zbrodniczych akcji o różnym zasięgu i przybierać różny charakter. A oto niektóre z nich :

a/ nacjonalistyczny - wyrażony w postawie polityczno - społecznej i ideologicznej postulującej nadrzędność interesów własnego narodu, wyrażonej w egoizmie narodowym, dyskryminowaniu innych narodów, nietolerancji i wrogości w stosunku do innych;

b/ separatystyczny - wyrażony w dążeniu do oddzielenia się, wyodrębnienia z jakiejś całości do utworzenia własnego państwa;

c/ religijny - wyrażony w dążeniu do spełnienia posłanniczej misji, przekazanej od Boga – zbawienia świata, w skrajnym przypadku związany z unicestwieniem życia na Ziemi jako wypełnieniem kary boskiej;

d/ fundamentalistyczny - wyrażony w dążeniu fanatycznych wyznawców określonej religii do ustanowienia jej jako obowiązującej w swoim lub innym kraju oraz niszczeniu wszystkiego co nie jest zgodne z tą religią;

e/ ideologiczny - wyrażony w dążeniu do zmiany istniejącego porządku, systemu ekonomicznego, politycznego i prawnego w państwie, głównie kapitalistycznym. Ideologia stanowi system poglądów, idei, pojęć politycznych, prawnych, etycznych i religijnych. Cel główny to zastąpienie jednej ideologii przez drugą, **jedynie słuszną**;

f/ rasistowski - wyrażony w pogardzie dla ludzi o odmiennym kolorze skóry lub pochodzeniu, dążeniu do ich izolowania a nawet fizycznej likwidacji.

Po bardzo krótkim przedstawieniu zjawiska terroryzmu i motywów jego działania, przejdę tylko pobieżnie do walki z tym bardzo niebezpiecznym zjawiskiem. Wśród licznych autorów dzieł naukowych, monografii i innych publikacji, można najczęściej spotkać określenie **zwalczanie**. Nie wchodząc głębiej w pojęcie znaczeniowe tych dwóch wyrazów, gdyż można je zaliczyć do synonimów, jednak w tym przypadku będzie lepiej jeśli z terroryzmem podejmiemy skuteczną i bezwzględną walkę, a nie tylko jego zwalczanie. Osobiście uważam, że termin **walka** oddaje istotę przeciwstawienia się w szerokim zakresie temu zjawisku trzeciego tysiąclecia.

A teraz zadajmy sobie pytanie. Czy terroryzm dzisiejszy będzie codziennością w XXI wieku? A jeśli tak, to czy dzisiejszy świat jest gotowy stawiać mu czoła? Odpowiedzi mogą być różne. Niekiedy nawet pozytywne. Ale w jednej kwestii, w kwestii gotowości do walki może być tylko jedna - **nie**. Było przeświadczenie, że ludzkość wkracza w nowy porządek międzynarodowy, w który będą rządziły prawa rynku. Takie oczekiwania nie zostały spełnione. Dziś, kiedy odchodzi stary porządek międzynarodowy, świat stał się bardziej wolnym, lecz mniej stabilnym. Jesteśmy światkami nowych konfliktów o różnych rozmiarach do konfliktów zbrojnych włącznie. Nie są przestrzegane rezolucje ONZ. Gwałcone są paragrafy prawa międzynarodowego dla realizacji swoich celów (np. wojna w Gruzji 2008).

Na podstawie zachodzących zjawisk nietrudno zauważyć, iż obecny świat znajduje się w chaosie, a w przyszłości, erze globalizacji, bezpieczeństwo międzynarodowe stanie się pierwszoplanowym przedsięwzięciem wszystkich państw na Ziemi.

STOPIEŃ DEMOKRATYZACJI BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

Demokratyzacja w stosunkach międzynarodowych nie jest czymś nowym. To pojęcie w literaturze krajowej i zagranicznej funkcjonuje już od wielu lat i ma powszechne uznanie. Demokratyczność systemu międzynarodowego traktuje się jako cechę relacji uczestników, umożliwiających im sprawiedliwą i równą partycypację w korzyściach z międzynarodowej współpracy. To pojęcie zawiera w sobie dystrybucję takich wartości jak : bezpieczeństwo, rozwój, korzyści ze zdobyczy cywilizacji, środowiska naturalnego, międzynarodowego podziału pracy i systemu socjalnego.

Z punktu widzenia aksjologicznego należałoby - moim zdaniem - analogicznie uznać, że demokratyczność lub stopień demokratyzacji jest jednym z istotnych kryteriów bezpieczeństwa międzynarodowego. Już w przeszłości, zarówno filozofowie, jak i uczeni innych dyscyplin naukowych, proponujący różne modele porządku międzynarodowego, wolne od wojen i przemocy, opowiadali się przede wszystkim za demokratycznym systemem międzynarodowym. Postępujący rozwój demokratycznych zasad stosunków międzynarodowych i prawa międzynarodowego, w sytuacji współczesnych zagrożeń, tworzy model demokratyzacji bezpieczeństwa międzynarodowego.

Uwzględniając sferę ontologiczną stosunków międzynarodowych, można bardzo łatwo zauważyć tendencje i procesy jakie towarzyszą rozwojowi demokratyzacji stosunków międzynarodowych, które kształtują bezpieczeństwo globalne.

Kiedy pogłębiają się wzajemne zależności między sferą polityki wewnętrznej i zagranicznej, demokratyzacja systemów wewnętrznych i wzrost liczby państw demokratycznych z pewnością wpływają na zasady funkcjonowania wspólnoty międzynarodowej.

Podstawową trudnością w rozważaniach problemu demokratyzacji jest nieporównywalność polityki wewnętrznej, polityki zewnętrznej i polityki międzynarodowej. Te trzy sfery działalności są odmienne przenoszenie treści jednych na drugie jest nie do akceptacji, co niekiedy ma miejsce.

Należy zauważyć, że demokracja, która jest wartością wewnętrznego systemu politycznego coraz częściej pojawia się i przybiera na znaczeniu w bezpieczeństwie międzynarodowym, tj. politycznym, ekonomicznym, militarnym, ekologicznym i innym. Do analizy tej kwestii można przyjąć, że demokracja rozstrzyga się praktycznie w relacji człowiek – społeczeństwo i tylko w polityce wewnętrznej. Zupełnie inaczej funkcjonuje demokracja wtedy, kiedy relacje zachodzą pomiędzy kilkoma suwerennymi państwami, np. w Unii Europejskiej /27 państw/. Problem ten należy zawsze mieć na uwadze, niezależnie od tego, czy jest się za neorealistyczną czy neoliberalną wizją bezpieczeństwa międzynarodowego. Dlatego trudno, w sensie strukturalnym, mówić o demokracji w stosunkach międzynarodowych ponieważ państwa suwerenne mają prawo określać co jest dla nich najważniejsze z punktu widzenia interesów i potrzeb. Według J. Thopsona, **dopóki będzie miała miejsce absolutyzacja suwerenności bez możliwości jej ograniczenia, samoograniczenia lub transferu do innych wartości ponadnarodowych, np. bezpieczeństwa, dopóty nie będzie możliwe zbudowanie porządku międzynarodowego na wzór wewnątrzpaństwowego.**

Współcześnie, podczas budowania systemu bezpieczeństwa międzynarodowego i jego demokratyzacji, dużo miejsca poświęca się problemowi suwerenności państw, które są uczestnikami, podmiotami systemu. Nie trudno, podczas analizy tej kwestii zauważyć, że w wyniku procesów globalizacji i integracji suwerenność przestaje być użytecznym narzędziem opisu rzeczywistości. Jednym z przejawów takiego stanowiska są koncepcje polityczne integracji europejskiej. Jedną z nich, najważniejszą jest koncepcja **federalistyczna** polegająca na utworzeniu federacji europejskiej, posiadającej organa o ponadnarodowych uprawnieniach, przy zachowaniu niezależności regionalnych. W tej ważnej sprawie można znaleźć stanowisko

w podpisanym traktacie z Maastricht, w którym wartość państwa narodowego jest nadal bardzo cenione. Ten problem uwidocznił się najwyraźniej w traktacie lizbońskim w 2008 roku.

Pragnę jeszcze kolejny raz podkreślić, że istotą demokratyzacji jest działanie podmiotów - państw - suwerennie uczestniczących, bez jakichkolwiek nacisków w relacji celu głównego jakim jest **bezpieczeństwo**.

Uwarunkowań demokratyzacji bezpieczeństwa międzynarodowego z pewnością jest kilka, a ich liczba rośnie proporcjonalnie do rozwoju demokratyzacji stosunków międzynarodowych. Jednym z najważniejszych jest fakt, że większość państw uczestniczących w międzynarodowym systemie bezpieczeństwa to państwa demokratyczne, a ich liczba ma tendencję wzrostową. To oznacza, że pomiędzy tymi państwami jest porozumienie w głównych obszarach bezpieczeństwa i nie dochodzi do konfliktów zbrojnych w żadnym wymiarze. Drugim z kolei uwarunkowaniem to zachodzące procesy globalizacji i integracji, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na budowę modeli bezpieczeństwa światowego i ich demokratyzację.

Należy przyznać, że uwzględniając wszystkie uwarunkowania, można właściwości analityczne demokracji umiejscowić w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego w relacjach bilateralnych, albo w wymiarze regionalnym i globalnym.

Na zakończenie pragnę zauważyć, że do określenia kryteriów bezpieczeństwa międzynarodowego należy podchodzić systemowo, tj. bezpieczeństwo traktować w makro skali, a nie kontynentalnym czy regionalnym. Bezpieczeństwo międzynarodowe to coś więcej niż stosunki międzynarodowe. Stosunki międzynarodowe, nie ujmując im niczego, mają znaczący wpływ na kształt bezpieczeństwa, ale nie rozwiązują jego problemów, natomiast aktywnie uczestniczą w budowie systemów bezpieczeństwa międzynarodowego.

INTERNACIONAL SECURITY CRITERIA

The 21st century brings new challenges and security, in all dimensions of international relationships, plays a significant role conditioning successful development of societies and peaceful cooperation between nations. Despite relationships between peace and global security, it is security that does not have to mean peace and peace does not have to mean security, since not each peace is the secure one. On the basis of the analysis and inquiries, the author generated eight criteria of international security in macro scale in the meaning of its logic division. They are: power, space size, faithfulness, access to the latest technology international order, level of cooperative security, efficiency of fight against terrorism and the level of international security democratization. Concluding, the author claims that the number of those eight criteria does not close the list, and its content is not of absolute knowledge in that matter since international situation is dynamic and the processes in contemporary world are not always predictable.